

Preek 28 augustus 2016

Ds Jaco Zuurmond

11^e zondag van de Zomer

Numeri 27, 12 – 23

De dood van Mozes – Goede Vrijdag

Gemeente van de levende,

Om gelijk helemaal de diepte in te gaan... De dood van Mozes, aan het eind van de lange tocht door de woestijn... en vervolgens het opstaan van Jozua, als leider bij de intocht in het land van Gods belofte... dat is een paasverhaal bij uitstek. De dood van Mozes... dat is Goede Vrijdag. En Jozua die dan het nieuwe leven intrekt, dat is Paasmorgen.

Dat is de diepe laag die doorklinkt in het verhaal van vanmorgen^[1].

Maar laten we vanmorgen anders beginnen. Het is tenslotte de laatste keer dat we uit het boek Numeri lezen. Zeven weken lang hebben we gelezen over de tocht van Israël door de woestijn. Over het tellen, lazen wij – wat niets te maken had met statistiek, maar alles met menselijkheid: in een échte samen-leving telt iedereen mee. Om humane organisatie gaat het in dat tellen: in een echte samen-leving heeft iedereen een eigen plaats. We lazen over solidariteit en gemeenschap als noodzakelijke voorwaarden voor goed samen-leven. We lazen over de macht van de angst in een samen-leving, en hoe een samenleving wordt uitgehold als leiders juist de ángst centraal stellen, in plaats van het vertrouwen... We lazen hoe het een samenleving zónder leiding uitéénvalt, en zonder visioen geen toekomst heeft. Hoe dan gemopper de overhand neemt... en hoe in dat gemopper de tocht helemaal tot stilstand komt.

Het verhaal van de leerweg van Israël door de woestijn was elke keer weer verrassend herkenbaar. Zorgelijk herkenbaar ook... Zeven weken lang was dit verhaal een spiegel voor onze moderne samenleving. Dat raakte ons, hevig!

Maar... tegelijk was er ook iets anders dat ons raakte. Elke keer weer kwamen er velen na de dienst op terug: "Ja dominee, je hebt mooi laten zien hoe verrassend actueel dat Numeri is... maar het is toch ook wel een hárd verhaal. Oorlog, landjepik, en zo veel geweld... De aarde die splijt en de tegenstanders van Mozes verzwelgt... dat was óók Numeri. En vooral: dat alles wordt ook nog eens aan onze Lieve Heer toegeschreven... in Numeri. In Zijn naam worden volken onder de voet gelopen, vliegen dodelijke bliksemschichten rond, sterft het halve volk aan de pest of aan slangenbeten. Ook dát is Numeri. En eerlijk gezegd – bij alle leerzame actualiteit die we tegenkwamen... met deze kant van het boek hadden we het best moeilijk. En vooral hadden we het moeilijk met het godsbeeld dat hierin zichtbaar werd. Zo'n wrede God is niet de onze. En we vinden het bovendien gevaarlijk ook: zo'n God waarachter allerlei politiek geweld zich maar al te makkelijk kan verschuilen – "jouw land is voortaan mijn land, want God zegt het" – ook dat herkennen we, helaas, maar al te goed.

Overigens is deze zorg, deze moeite, bepaald niet van vandaag of gisteren. Het is echt niet omdat wij zo modern en beschaafd zijn dat wij nu ineens moeite hebben met deze kant van het oude verhaal. Al aan het eind van de éérste eeuw van het christendom klinkt uit de mond van de theoloog Marcion precies dezelfde kritiek. Marcion vond het maar niks, al dat geweld in die oude boeken. De God van het Oude Testament was volgens hem dan ook écht een andere dan de God van de liefde, die zich in Jezus heeft geopenbaard. Ook met Goede Vrijdag had Marcion zo zijn moeite: het lijden van Jezus... dat kon volgens Marcion niet echt zijn geweest. Want God is toch een God van liefde?

Ook in het verhaal van vandaag komen we die lastige harde kant weer tegen. De harde kant van God vooral. Want hoe hard is het niet wat hier Mozes overkomt. Mozes, de leider bij uitstek. Mozes die onderweg in de woestijn álle verleiding heeft weerstaan om terug te gaan naar de vleespotten van Egypte, en die dwars tegen alle gemor in altijd het visioen vast is blijven houden, en is blijven vertellen. Mozes die, ondanks alle weerstand en rebellie de verleiding van het dictatorschap bleef weerstaan... Mozes die altijd het belang van de samenleving bleef stellen boven zijn eigen belang... Mozes die altijd bescheiden bleef – de Bijbel zelf zegt

van hem dat er niemand méér bescheiden was dan hij. Mozes die áltijd bij God te rade bleef gaan... die altijd bleef luisteren naar God... en die zelfs naar God toe – óók in de lezing van vandaag – voor zijn volk bleef opkomen... en die Mozes mag nu het land van Gods belofte niet in...

... en waarom niet???

... omdat hij één keer een fout heeft gemaakt?

Weer bekruipt ons de vraag: wat is dat voor God? Wat is dat voor wreed straffende God? Een rancuneuze God, die jaren na dato een kleinigheidje uit het verleden misbruikt voor een buitenproportionele straf. "Ja, Mozes, omdat jij toen, in plaats van te spreken tegen de rots, zodat er water uit zou komen... met jouw staf op die rots hebt geslagen...! Nee, ik ben het niet vergeten. Ik zal het nooit vergeten. En daarom kom jij nu het land niet in. *Lekker puh.*"

Het wringt... het godsbeeld dat hier lijkt door te klinken. En het stoort. Het verstoort onze lezing. Lastig worden ze zo, ook, die verhalen van Numeri. Ook het verhaal van vandaag...

Of... valt er ook anders te lezen? Door de voortijdige dood van Mozes te zien als straf... maken wij het verhaal tot een moralistisch verhaal. Mozes wordt door God gestraft voor een overtreding.

Maar is dát de echte zin van het verhaal???

Opvallend is de motivatie die wordt gegeven door onze Lieve Heer: Mozes, jij mag het land van belofte niet in omdat je geen ontzag hebt getoond voor mijn heiligheid.

In dat slaan van Mozes op die rots was meer aan de hand. Spreek tot de rots, had God gezegd – zoals ik altijd tot jou spreek, spreek jij nu tot de rots. Vertrouw op het woord. Op de kracht van het woord. Op de kracht van mijn scheppingswoord.

Maar in plaats van te spreken sloeg Mozes met zijn stok. 'Wat één keer werkt werkt vast vaker', zal Mozes hebben gedacht – want zo had hij het eerder al eens gedaan, in opdracht van diezelfde God. In plaats dus van de spreken tot de rots – sloeg hij. En het werkte nog ook.

Geen respect voor mijn heiligheid – zo legt de Eeuwige die daad nu uit. Als laatste les. Als diepste les op de rand van het beloofde land.

En dat heeft niets te maken met een gekwetst ego.

Mozes maakte van het wonder een stuk techniek. Mozes koos voor de beheersing. Voor heersen. Voor macht. **In plaats van ontvankelijkheid.**

Respect voor heiligheid – dat is de les die hier geleerd wil worden! Wil dan het verhaal niet héél anders gelezen, dan als een verhaal van straf en boete? Eerder als een verhaal van genade.

Mozes, die achter zal moeten blijven in de woestijn... dat is de mens die elke keer weer grijpt naar de macht. De mens die altijd weer zal willen heersen, als puntje bij paaltje komt. De mens die, als puntje bij paaltje komt [\[2\]](#), niet kiest voor vertrouwen, maar voor macht. En waar gekozen wordt voor macht in plaats van vertrouwen, daar vallen altijd slachtoffers. Daar zullen mensen ook elkaar gaan beheersen. Want als God niet heilig is, dan is de naaste dat ook niet – dan is de naaste uiteindelijk object van jouw heerschappij... een ding... om te bespelen, te bestelen.

Die wil tot macht... die zit zo diep. Zélf in Mozes zat die macht... zo bleek. Dat is wat het diepste zit... zelfs in Mozes. Maar het is de rot in de samenleving. Diepe, diepe rot.

En die mens... blijft achter in de woestijn. Die mens sterft in de woestijn.

Opdat het land van Gods belofte alleen maar ontvangen wordt... en niet gegrepen. Alleen in pure ontvankelijkheid valt in dat nieuwe land te leven. Elke greep naar de macht, naar heerschappij, betekent het einde van dat nieuwe leven.

En daarom zal Mozes in de woestijn sterven. Omdat er iets in ons sterven moet - diep in ons sterven moet – de diepste kern: Die altijd weer grijpende, graaiende mens... En daarom sterft Mozes. Eén voor allemaal. Ook voor ons. De dood van Mozes... dat is Goede Vrijdag.

En het is Pasen, vandaag: Jozua staat op!

Jehoshua in mooi Hebreeuws. In goed Grieks: Jezus. God redt betekent dat.

Jozua, Jehoshua staat voor die onmogelijke mogelijkheid... dat het einde het einde niet is. Dat uit de dood van Mozes een nieuwe mens opstaat.

Een nieuwe mens. Nieuw leven. Nieuw samenleven. Leven zónder die voortdurende machtsgreep. Leven

zonder dat altijd terugkerende geweld. Leven in ontvankelijkheid, in pure ontvankelijkheid. Leven puur in liefde. Leven in puur vertrouwen op Gods goede woord, dat altijd weer ruimte zal scheppen, leven zal scheppen, zelfs door de grootste nood heen.

Dat kan niet, zeg je? Mensen van vlees en bloed kunnen zo niet leven?

Kijk dan naar hem... Jehoshua, Jozua...

Een mens van vlees en bloed, als jij en ik. Maar hij gaat die weg. Hij gaat ons voor – één voor allemaal – hij gaat ook voor ons – ook voor jou – dat nieuwe land in, op weg naar die nieuwe aarde voor nieuwe mensen. En vraagt ons maar één ding: laat nu de woestijn achter je. En laat in de woestijn die oude mens achter je!

Zand erover.

Nieuw leven is wat ons wacht. Ga je me?

Amen

Kinderverhaal

Kinderverhaal 28 augustus '16

Lezing: Numeri 27 – de dood van Mozes

Symbool: Verrekijker

Micha ligt op zijn buik in het gras. Mirjam zit op haar hurken naast hem. Ze kijken door een verrekijker naar de open plek in het bos. Een paar weken geleden waren ze hier ook al – weet je nog?

En het is er nog mooier dan ze dachten. Er staat een prachtige klimboom, er is een meertje met een mooi geel strandje. Daar heeft iemand een heel groot zandkasteel gebouwd. Er staat zelfs een glijbaan en een hoge schommel. En er groeien mooie bloemen. Het is de mooiste speelplek die ze ooit hebben gezien.

“Dat wordt *mijn* klimboom”, zegt Mirjam – want die kan echt héél goed in bomen klimmen.

“En *ik* ga als éérste op de glijbaan”, zegt Micha. “En daarna trap ik dat zandkasteel kapot. Ík ga daar wat bouwen.”

“En die bloemen steek ik lekker allemaal in mijn hoed”, gaat Mirjam verder.

“En dan ga ik op de schommel, heel lang!” – zegt Micha snel.

“Nee, ik wil op de schommel”, roept Mirjam dan.

En dan hebben ze ineens ruzie. En moeten ze allebei huilen.

Ondertussen heeft Jezus een diepe kuil gegraven.

“Waarvoor is die kuil?”, vraagt Mirjam.

“Alles wat jullie net tegen elkaar zeiden, dat gooi ik in de kuil”.

En Jezus begint te roepen naar de kuil:

“van mij”, “ik eerst”, “ik trap het kapot”, “ik pluk ze lekker allemaal”, “ik”, “ik”, “ik”, “van mij”, “nee, van mij”.

En dan gooit Jezus de kuil weer dicht.

“Zo, zand erover”, zegt hij. “En nu lekker *samen* spelen hè?”

“Doe jij ook mee”, vraagt Micha aan Jezus.

“Sterker nog”, zegt Jezus. “Ik ga voorop”. En weg is hij.

“Pak me dan, als je kan, je kan me toch niet krijgen!”

[1] Zo wil het verhaal in z'n diepte verstaan worden, denk ik – JZ, predikant op een klein podium, in een uithoek van het land, ergens in een uithoek van de tijd – maar toch, ik denk het echt, en dus proberen we het vanmorgen zo...

[2] Tijdens de schaatstraining, lang geleden, werd er altijd pas naar de schaatstechniek gekeken als er eerst een veeltal ronden hard was geschaatst. In de vermoeidheid – ‘als puntje bij paaltje kwam’ – werd de kern van de techniek, en het ontbreken daarvan – zichtbaar.